

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bescherming als monument van bepaalde delen van het voormalige onderstation van de elektriciteitscentrale gelegen Slachthuislaan 9 te Brussel

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO), artikelen 221, 222 en 227;

Gelet op het besluit van 24 september 1994 tot inschrijving op de bewaarlijst als monument van de gevels en bedaking en van bepaalde binnengedeeltes van de voormalige onderstation van de elektriciteitscentrale gelegen Slachthuislaan 9 te Brussel;

Gelet op de aanvraag tot bescherming als monument van de gevels en bedaking, de hele kelderverdieping, van de ondersteunende consoles van de voormalige rolbrug en van de trappen die naar de kelder leiden, het eerste niveau en de galerij van het voormalige onderstation van de elektriciteitscentrale gelegen Slachthuislaan 9 te Brussel ingediend door het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel, eigenaar, op 28 februari 2014;

Gelet op de akteneming van de aanvraag door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering op 24 april 2014;

Gelet op de gunstig advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op de zitting van 23 juli 2014;

Op voordracht van de Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Monumenten en Landschappen,

Na beraadslaging,

Arrête:

Artikel 1 – Worden beschermd als monument de gevels en bedaking, het geheel van het niveau van de kelders, de ondersteunende consoles van de voormalige rolbrug en de trappen die leiden naar de kelder, het eerste niveau en de galerij van

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale classant comme monument certaines parties de l'ancienne sous-station électrique sise boulevard de l'Abattoir 9 à Bruxelles

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'aménagement du territoire (CoBAT), articles 221, 222 et 227;

Vu l'arrêté du 24 septembre 1998 inscrivant sur la liste de sauvegarde comme monument les façades et toitures et certaines parties intérieures de l'ancienne sous-station électrique sise boulevard de l'Abattoir 9 à Bruxelles;

Vu la demande de classement comme monument des façades et toiture, de l'ensemble du niveau des caves, des consoles de support de l'ancien pont roulant et des escaliers menant vers la cave, le premier niveau et la galerie de l'ancienne sous-station électrique sise boulevard de l'Abattoir 9 à Bruxelles introduite par le Collège des Bourgmestre et Echevins de la Ville de Bruxelles, propriétaire, le 28 février 2014 ;

Vu la prise d'acte de la demande par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale le 24 avril 2014 ;

Vu l'avis favorable de la Commission royale des Monuments et Sites émis en séance du 23 juillet 2014 ;

Sur proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Monuments et Sites,

Après délibération,

Besluit:

Article 1er – Sont classés comme monument les façades et la toiture, l'ensemble du niveau des caves, les consoles de support de l'ancien pont roulant et les escaliers menant vers la cave, le premier niveau et la galerie de l'ancienne sous-station électrique sise

het voormalige onderstation van de elektriciteitscentrale gelegen Slachthuislaan 9 te Brussel, wegens hun historisch, esthetisch en technisch belang zoals beschreven in de bijlage I dat deel uitmaakt van het besluit.

Het goed is bekend ten kadaster te Brussel, 11de afdeling, sectie M, 12de blad, perceel 2566 E.

Art. 2 – De afbakening van het monument en zijn vrijwaringszone bevindt zich in de bijlage II van dit besluit.

Art. 3 – Bij toepassing van het artikel 221 van het BWRO, wordt het besluit van 24 september 1998 tot inschrijving op de bewaarijst als monument van de gevels en bedaking en van bepaalde binnengedeelten van het voormalige onderstation van de elektriciteitscentrale gelegen Slachthuislaan 9 te Brussel, opgeheven;

Art. 4 – De Minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen wordt belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering.

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Territoriale Ontwikkeling, Stedelijk Beleid, Monumenten en Landschappen, Toerisme, Studentenaangelegenheden, Openbaar Ambt, Wetenschappelijk Onderzoek en Openbare Netheid,

boulevard de l'Abattoir 9 à Bruxelles, en raison de leur intérêt historique, esthétique et technique, décrit dans l'annexe I faisant partie intégrante du présent arrêté.

Le bien est connu au cadastre de Bruxelles, 11e division, section M, 12e feuille, parcelle 2566 E.

Art. 2 – La délimitation du monument et de sa zone de protection figure à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 – Par application de l'article 221 du CoBAT, l'arrêté du 24 septembre 1998 inscrivant sur la liste de sauvegarde comme monument les façades et toitures et certaines parties intérieures de l'ancienne sous-station électrique sise boulevard de l'Abattoir 9 à Bruxelles, est abrogé ;

Art. 4 – Le Ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le

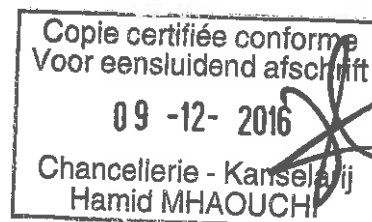
08 DEC. 2016

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, du Développement territorial, de la Politique de la Ville, des Monuments et Sites, des Affaires étudiantes, du Tourisme, de la Coopération publique, de la Recherche scientifique et de la Propreté publique,

Rudi VERVOORT

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LES FAÇADES ET TOITURE ET CERTAINES PARTIES INTERIEURES DE L'ANCIENNE SOUS-STATION ELECTRIQUE SISE BOULEVARD DE L'ABATTOIR, 9 A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 11e division, section M, 12e feuille, parcelle n° 2566 E

Description sommaire :

Cette ancienne sous-station de la centrale électrique de Bruxelles a été réalisée d'après les plans de 1927 de l'architecte communal F. Malfait et achevée en 1929-1930. Elle occupe le site de l'ancienne Petite Écluse située sur la Petite Senne, elle-même reconstruite en 1835-1836, en style néoclassique.

Le pavillon de plan presque carré, isolé et ceinturé par la rue de la Poudrière, présente quatre travées latéralement et trois vers le boulevard et l'arrière. Le toit plat recouvert de zinc a été récemment refait. La façade est couverte d'un parement de briques discrètement décoré par des jeux d'appareil de la brique. La pierre bleue n'est utilisée que pour la plinthe, les appuis, l'encadrement de l'entrée et les cordons du couronnement.

Le rythme de la façade est donné par les arcs en plein cintre avec quadruple intrados profilé des baies. Ces baies sont fermées par de hauts châssis, encore d'origine, dont la division à petits-fers complète la composition des façades et en affinent le rythme. La façade vers le boulevard abrite dans la travée gauche en ressaut la porte d'entrée, prise dans un encadrement sous entablement au-dessus duquel la fenêtre de l'étage forme baie d'imposte.

L'entablement qui couronne l'élévation est surmonté d'un attique.

La structure intérieure de l'immeuble est en béton armé de type Penabrique (ou très comparable) originellement destinée à rester apparente.

A l'origine, la vaste salle des groupes rotatifs (salle des machines) occupait les deux travées sud, sur toute la hauteur du rez-de-chaussée et de l'étage. Dans la travée nord se situait l'entrée, les locaux de service et les cabines basse tension tandis que les cabines haute tension se trouvaient à l'étage, sur une galerie ouverte sur la salle des machines. En 1942 et 1944, après que le bâtiment ait perdu sa fonction primitive, des hourdis en béton furent coulés dans le prolongement de la galerie, pour récupérer la surface d'un étage entier.

Le vestibule, situé au niveau du boulevard, est quasiment intact à part les menuiseries (porte vers l'extérieur, porte de la loge et accès à la salle). Il est couvert d'un revêtement de grès émaillé en lambris aux murs et de grès cérame Wasserbillig au sol. Il comprend un escalier en granito à rampe en fer forgé dont une volée mène au sous-sol, et l'autre au rez-de-chaussée surélevé correspondant à l'ancienne salle des machines. Celle-ci a été cloisonnée et conserve peu d'éléments d'origine, mis à part l'escalier en granito avec rampes en tubes métalliques menant vers l'étage, à l'ancienne galerie. On observe aisément les deux phases de couverture du grand hall, avec deux techniques différentes : structure mixte en poutrelles métalliques apparentes et béton pour la première à l'arrière, structure tout béton plus massive pour la seconde à l'avant. Au rez-de-chaussée et à l'étage, la structure en béton armé d'origine est bien conservée avec des finitions de plafonds entre poutres formées par des encadrements de moulures typiquement Art déco

A l'étage, la zone correspondant à l'ancienne galerie des cabines HT est intacte à part le fait qu'elle est désormais délimitée par un mur sur toute sa hauteur à l'emplacement d'un probable garde-corps. La zone gagnée sur le vide du grand hall est actuellement divisée par des cloisons. Les sols sont carrelés de manière différant selon les périodes d'intervention et de probables réparations. Les consoles de l'ancien pont roulant, qui servait dans la grande salle des machines, sont des excroissances des supports de la structure en béton armé de l'édifice. Partout à cet étage, les murs sont traités en briques de parement jaunes et lisses, de très belle qualité mais fort dégradées par un traitement préalable à la pose d'un plafonnage ultérieur.

Dans les caves, la structure en béton est bien conservée et cohérente. On observe encore les massifs qui supportaient les turbines, dans le coin droit côté boulevard. Ce sont ces structures (poteaux et poutres supportant le plancher du rez-de-chaussée surélevé, supports des machines) qui motivent le classement du sous-sol. Les locaux techniques, de rangement et sanitaires de ce niveau ne présentent pas d'intérêt particulier.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique, esthétique et technique

Ce bâtiment mérite d'être classé en tant que témoin de l'électrification progressive de Bruxelles. La première centrale d'électricité de la ville avait été construite en 1892-1893 rue Melsens. Rapidement, des centrales secondaires puis des stations de transformation complétèrent le réseau de distribution d'électricité. Mise en service en 1930, la sous-station du boulevard de l'Abattoir fut vite désaffectée. Actuellement, l'ancienne centrale sert d'annexe à l'Institut des Arts et Métiers. Cette réaffectation qui utilise au mieux les potentialités de l'immeuble est un exemple réussi de reconversion d'un bâtiment public.

Le bâtiment, valorisé par son implantation dans la rue de la Poudrière, présente en outre un incontestable intérêt esthétique.

Construit en 1929-1930, il conciliait le style moderniste et la tradition classique. En effet, si l'utilisation sobre mais expressive de la brique est typique de l'architecture des années 1920-1930, les formes et le vocabulaire décoratif se réfèrent à l'architecture classique. La sobriété de l'immeuble permet à la fois de lui donner un caractère monumental, grâce notamment à l'usage de grands arcs cintrés, et de l'intégrer parfaitement au bâti environnant, de style néoclassique. La monumentalité de l'édifice traduisait son caractère public en même temps qu'il rehaussait le prestige de la compagnie d'électricité.

L'immeuble est représentatif de l'œuvre de l'architecte communal François Malfait. Il est à comparer presque point par point à l'athénée Robert Catteau sis rue Ernest Allard (matériaux, textures, formes, finitions, ...), œuvre mieux connue du même architecte. Il présentait et présente encore en partie une grande qualité dans l'emploi des matériaux et les finitions intérieures. Les grands châssis métalliques, remarquables, méritent une restauration soignée que le classement du bâtiment permettra de soutenir. Si, suite aux aménagements liés aux changements d'usage, l'immeuble a perdu sa volumétrie intérieure, propre à sa fonction première de centrale électrique, il conserve néanmoins beaucoup d'éléments d'origine.

Sources :

Archives de la Ville de Bruxelles, dossiers TP 58467 (1930), 56560 (1944) ; PP 3293. 2965 ; FI C 17599, 17595, 17596

La Fonderie asbl, *Inventaire du Patrimoine industriel et social bruxellois*, Bruxelles, 1992, fiche 97

Le patrimoine monumental de la Belgique, Bruxelles-Pentagone, vol1, Liège, 1989

De Raedt Pieter, *Laken en de elektrificatie van Ziening, 1896/2 - van omstreeks 1905 tot op heden*, in *Laca tijdingen*, n°4, okt-dec 2013, p. 10-19

Vu pour être annexé à l'arrêté du

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, du Développement territorial, de la Politique de la Ville, des Monuments et Sites, des Affaires étudiantes, du Tourisme, de la Fonction publique, de la Recherche scientifique et de la Propreté publique,

Rudi VERVOORT

Copie certifiée conforme
Voor een geluidend afschrift
08-12-2016
Chancellerie - Kanselarij
Nami MHAOUCHI

BIJLAGE 1 VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE GEVELS EN BEDAKING EN BEPAALDE BINNENGEDEELTEN VAN HET VOORMALIGE ONDERSTATION VAN DE ELEKTRICITEITSCENTRALE GELEGEN SLACHTHUISLAAN 9 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens : Brussel, 11de afdeling, sectie M, 12de blad, perceel nr 2566 E

Korte beschrijving

Dit voormalig onderstation van de Brusselse elektriciteitscentrale werd opgetrokken volgens plannen uit 1927 van stadsarchitect F. Malfait en voltooid in 1929-30. Het gebouw neemt de plaats in van de aloude Kleine Sluis aan de Kleine Zenne die zelf in 1835-36 in neoclassicistische stijl wederopgebouwd werd.

Het vrijstaand, nagenoeg vierkant paviljoen wordt aan één zijde afgebakend door de Kruitmolenstraat. Het telt vier traveeën aan de zijkant en drie aan de voor- (Slachthuislaan) en achtergevel. Het platte zinken dak werd onlangs hersteld.

Deze zakelijke baksteenconstructie inspireert zich op de classicistische traditie. De gevel heeft een parement van baksteen met sober metselwerk. De blauwe hardsteen is enkel voorbehouden voor de plint, de lekdrempels, de omlijsting van de ingang en de bekronende lijsten.

De gevel wordt geritmeerd door rondboogarcaden met viervoudig geprofileerde dagkanten. Deze muuropeningen bezitten nog hun hoge, oorspronkelijke kozijnen met metalen roedeverdeling die meehelpen het ritme te bepalen. De gevel aan de Slachthuislaan bezit links een toegangstravee in risaliet. De ingang heeft een omlijsting met entablement. Het venster van de verdieping fungeert daarbij als bovenlicht. Het eindentablement wordt bekroond door een attiek.

De binnenstructuur van het gebouw is in gewapend beton van het type Hennebique (of zeer gelijkaardig), oorspronkelijk bedoeld om zichtbaar te blijven.

Oorspronkelijk nam de grote zaal met roterende groepen (machinezaal) de twee zuidelijke traveeën van de begane grond en verdieping in beslag. In de noordelijke travee bevonden zich de ingang, de dienstlokalen en de laagspanningscabines terwijl de hoogspanningscabines op de bovenverdieping lagen, op een galerij die uitkeek op de machinezaal. In 1942 en 1944, toen het gebouw zijn oorspronkelijke functie verloren had, werden ter hoogte van de galerij betonnen vloerplaten aangebracht zodat er een volwaardige verdieping ontstond.

De vestibule, gesitueerd op het niveau van de laan, is quasi intact met uitzondering van het schrijnwerk (deur naar buiten, deur van de loge, toegang tot de zaal). Hij is bedekt door een lambrisering in geëmailleerde grès en een ceramische grès Wasserbillig op de vloer. Hij bevat een trap in granito met een borstwering in smeedwerk waarvan een vleugel naar de kelder leidt en de andere naar het verheven gelijkvloers dat overeenkomt met de voormalige machinezaal. Deze werd gescheiden door tussenwanden en bevat weinig oorspronkelijke elementen, afgezien van de granitotrap met een borstwering met metalen buizen die naar de verdieping leidt, de voormalige galerij. We kunnen gemakkelijk de twee fasen, met twee verschillende technieken, waarin de grote hal overdekt werd, onderscheiden: een gemende structuur van zichtbare, metalen balken en beton voor de eerste aan de achterkant en een volledig betonnen, meer massieve, structuur voor het tweede deel vooraan. Op het gelijkvloers en op de verdieping is de oorspronkelijke betonnen structuur goed bewaard met een afwerking tussen de balken van de plafonds, gevormd door omlijstingen met moulures in een typische art-decostijl.

Op de verdieping is de zone die overeenkomt met de voormalige galerij van de hoogspanningscabines intact, behalve dat ze nu afgebakend wordt door een muur over zijn volledige hoogte op de plaats van een vermoedelijke borstwering. De zone die gewonnen werd op de vide boven de grote galerij is momenteel verdeeld door muren. De vloer is verschillend betegeld volgens de periode van interventie en de vermoedelijke reparaties. De consoles van de voormalige rolbrug, die dienst deed in de grote machinezaal, zijn het verlengde van de ondersteuning van de structuur in gewapend beton van het bouwwerk. Overal op deze verdieping zijn de muren voorzien van gele en gladde parement bakstenen. deze zijn van een zeer mooie kwaliteit, maar sterk afgetakeld door een vroegere behandeling en de plaatsing van een binnenplafonning.

In de kelders is de betonnen structuur goed bewaard en coherent. We observeren er nog de massieven die de turbines ondersteunden aan de rechterkant ter hoogte van de laan. Het zijn deze structuren (pijlers en balken die de vloer van het verheven gelijkvloers ondersteunen, ondersteuning van de machines) die

de bescherming van de kelders motiveren. de opberg- en technische lokalen en het sanitair van dit niveau hebben geen bijzonder belang.

Waarde van het goed volgens de maatstaven bepaald in artikel 2, 1° van de ordonnantie inzake het behoud van het onroerend erfgoed :

Historische, esthetische en technische waarde

Dit gebouw is een getuige van de voortschrijdende elektrificatie van Brussel, wat zijn bescherming rechtvaardigt. De eerste elektriciteitscentrale van de stad, in de Melsensstraat, dateert van 1892-1893. Al vlug werd het distributienet voor elektriciteit met bijkomende centrales en transformatiestations aangevuld. Het onderstation aan de Slachthuislaan werd in 1930 in gebruik genomen maar niet voor lang. Tegenwoordig doet het onderstation dienst als bijgebouw van het Institut des Arts et Métiers. De ruimten worden op optimale wijze gebruikt en zijn dan ook een geslaagd voorbeeld van een herbestemming van een openbaar gebouw.

De ligging in de Kruitmolenstraat draagt bij tot zijn onmiskenbare esthetische waarde. Het gebouw uit 1929-30 verzoent een modernistische stijl met classicistische reminiscenties. Het sober maar expressief gebruik van de baksteen is immers typisch voor de architectuur van de jaren 1920-1930 terwijl het decoratief programma naar de classicistische architectuur verwijst. Het sobere karakter verleent het pand een monumentaal karakter, onder meer dankzij het gebruik van grote rondbogen, maar laat het hierdoor ook perfect integreren in de bebouwde - neoclassicistische - omgeving. De monumentaliteit verraadt de openbare functie die het gebouw eertijds vervulde, anderzijds droeg het bij tot het prestige van de elektriciteitsmaatschappij.

Het gebouw is representatief voor het oeuvre van de gemeentearchitect François Malfait. Het is bijna punt voor punt te vergelijken met het atheneum Robert Catterin gelegen aan de Ernest Allardstraat (materialen, textuur, vormen, afwerking,...), een werk van dezelfde architect dat beter bekend is. Het was, en is nog steeds gedeeltelijk, van grote kwaliteit. Het gebruik van de materialen en de binnenafwerking. Het grote, merkwaardige, metaal leeuwenschilderij is een verzorgde restauratie die de bescherming van het gebouw zal helpen ondersteunen. Ondanks dat het gebouw, door de inrichtingen verbonden met de wijziging van gebruik, zijn binnenvolumetrie verloren heeft eigen aan zijn eerste functie als elektriciteitscentrale, zijn er toch nog veel oorspronkelijke elementen aanwezig.

Bronnen:

Archief van de stad Brussel, dossiers OW 56462 (1927-1930), 56560 (1944) ; PP 3293, 2965 ; FI C 17599, 17595, 17596

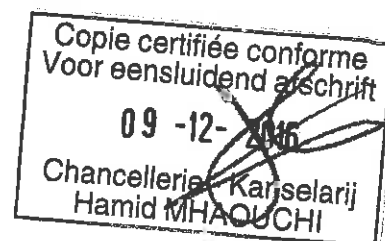
La Fonderie asbl, *Inventaire du Patrimoine immobilier industriel et social bruxellois*, Brussel, 1992, fiche 97
Bouwen door de eeuwen heen in Brussel. Inventaris van het cultuurbezit in België. Brussel-Binnenstad, vol. 1, Luik, 1994.

De Raedt Pieter, *Laken en de elektriciteitsvoorziening. Deel 2 – van omstreeks 1905 tot op heden*, in *Laca tijdingen*, n°4, okt-dec 2013, p. 10-19

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Territoriale Ontwikkeling, Stedelijk Beleid, Monumenten en Landschappen, Studentenaangelegenheden, Toerisme, Openbaar Ambt, Wetenschappelijk Onderzoek en Openbare Nethheid,

Rudi VERVOORT

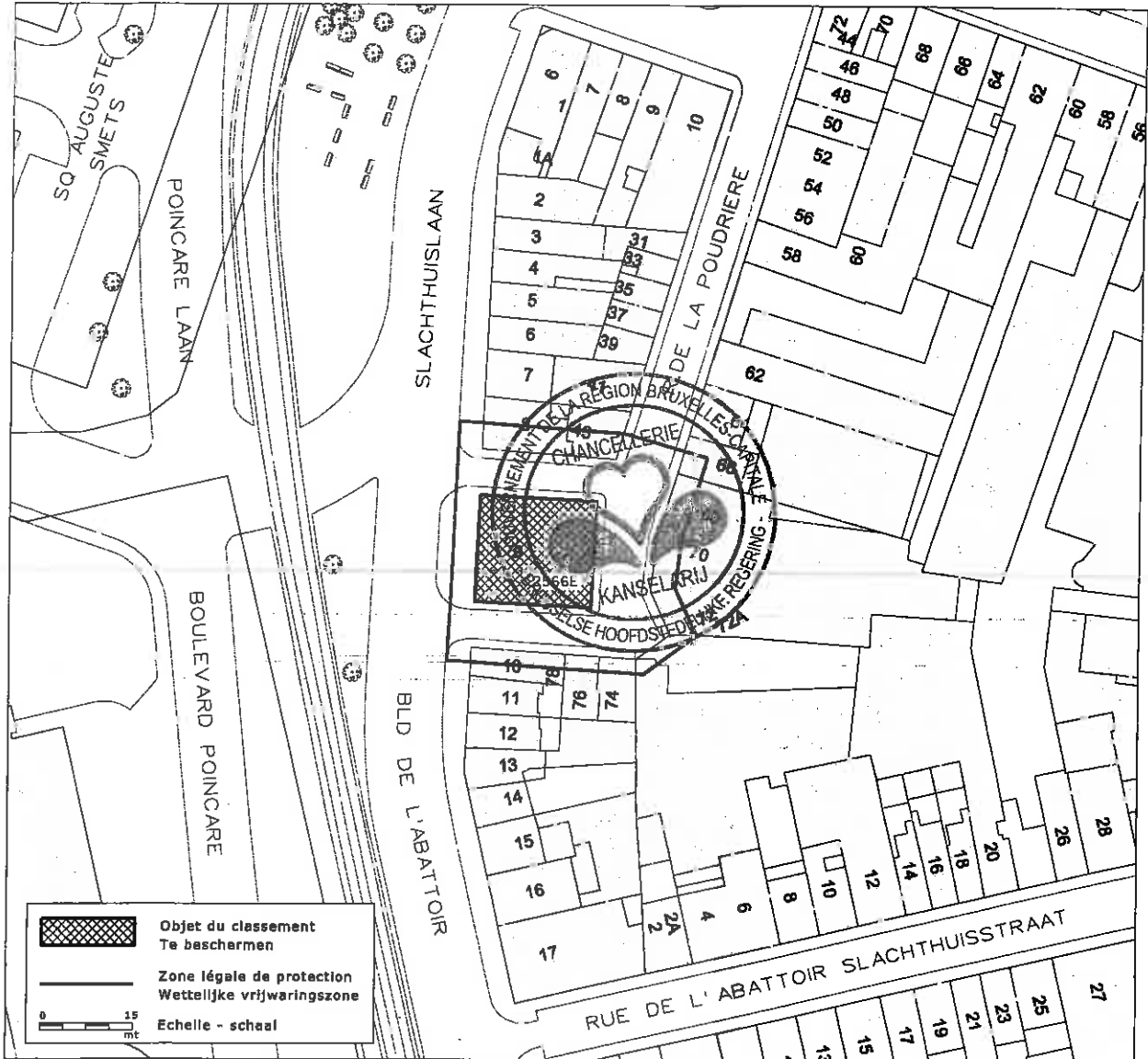

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE GEVELS EN BEDAKING EN BEPAALDE BINNENGEDEELTEN VAN HET VOORMALIGE ONDERSTATION VAN DE ELEKTRICITEITSCENTRALE GELEGEN SLACHTHUISLAAN 9 TE BRUSSEL

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LES FAÇADES ET TOITURE ET CERTAINES PARTIES INTERIEURES DE L'ANCIENNE SOUS-STATION ELECTRIQUE SISE BOULEVARD DE L'ABATTOIR, 9 A BRUXELLES

AFBAKENING VAN HET MONUMENT EN VAN DE VRIJWARINGSZONE

DELIMITATION DU MONUMENT ET DE LA ZONE DE PROTECTION

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

Vu pour être annexé à l'arrêté du

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Territoriale Ontwikkeling, Stedelijk Beleid, Monumenten en Landschappen, Studentenaangelegenheden, Toerisme, Openbare Ambt, Wetenschappelijk Onderzoek en Openbare Netheid

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, du Développement territorial, de la Politique de la Ville, des Monuments et Sites, des Affaires étudiantes, du Tourisme, de la Fonction publique, de la Recherche scientifique et de la Propreté publique

Rudi VERVOORT

Copie certifiée conforme
 Voor aansluitend afschrift
 09-12-2016
 Chancellerie - Kancelarij
 Hamid MHAOUCHI